

A Dzsihád frazeológiai abúza

Közel-Kelet Térsége – Biztonságpolitika Kurzus 2026/2027. őszi szemeszter

**Miskolci Egyetem, Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar,
Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete**

„Ha hisztek Allahban és a küldöttében és harcba szálltok Allah útján javaitokkal és személyetekkel – ez jobb nektek, ha tudásotok van – akkor Allah megbocsátja nektek a bűneiteket és kertekbe bocsát be titeket, amelyek alatt patakok folynak és Éden kertjeiben található pompás hajlékokba. Ez nagy diadal.” Korán 61, 11-12.

*„Akik hisznek és elvégzik a
hidzsrát, és harcba szállnak
Allah útján, azok
reménykedhetnek Allah
könyörületében” Korán 2:218*

Dzsihád = erőfeszítés (Allah útján)

- ➡ Al-dzsihád al-akbar
- ➡ Al-dzsihád al-aszghar

Al-dzsihád al-akbar – Vizsgára: Mit jelent a nagyobb dzsihád?

- A nagyobb dzsihád -> spirituális
- Az Iszlámmal ellentétes alantas hajlamok és világi szenvedélyek megzabolázása
- Hárisz al-Muhászibi (781 - 857): 9/10-ed
- Abdul Haszan Ali Hudzsviri -> nagyobb dzsihád -> komplex spirituális fejlődés, az igazi mudzsahid = minden erejével önmaga ellen, Isten érdekében
- Al-Gazáli: Az iszlám 5 pillérének megélése, gyakorlati és spirituális vonzatainak kidolgozása

Az Iszlám 5 pillére

- Saháda – Hitvallás
- Szalát – rituális imádság (+ dua = egyéni ima)
- Zakát – adakozás = Ma az egy év alatt birtokolt teljes vagyon 2,5%-a -> a közösség szegényeinek segítésére -> kézlevágás jelentése
- Szaum – Böjt = A holdév 9. hónapján -> Ramadán: Napkeltétől napnyugtáig semmi nem megy be a testbe!
Kivételek!
- Zarándoklat – Haddzs: Életében egyszer minden arra alkalams egészségi állapotú és anyagi helyzetű muszlimnak

Al-dzsihád al-aszghar -> Mohammed ibn Abdullah életében

- 610-621/622: Mekkai évek -> Dzsihád = Allah üzenetének terjesztése -> szóval + példával + üldöztetés elviselése
- 622 -> Hidzsra: Medinában teokratikus társadalmi rend felépítése -> külső és belső ellenfelek
- Al-dzsihád al-aszghar = valamilyen fizikai küzdelem
- Mekkai seregek a közösség elpusztítására -> A harc számukra ott Isten rendeltetése volt
- Más körülmények, mint a Názáreti Jézus esetében -> Ábrahám történetéhez közelebb álló körülmények

Hadísz-gyűjtemények

- 4 db, Mohammed lejegyzett tettei és mondásai
- A kisebb dzsihád dicséretre méltó, akár sikeres, akár nem
- Mártírság
- Szigorú feltételek: Allah útján vívandó, öregek, nők és gyerekek nem lehetnek áldozatok, foglyokkal és követekkel méltányosan kell bánni, zsákmányt tisztességesen elosztani
- Másképpen eljárni NEM dzsihád

A dzsihád klasszikus jogi elmélete

- 9. századra, az Abbászida Kalifátus idejére alakul ki
- Előzmények -> muszlim vallástudósok és bírók -> észszerűség-elve, szerződéses rendezés
- Ok: A hódítások alatt a kalifák és vezérek igénylik a világos szabályozást
- Források: 1, Korán; 2, Hadísz; 3, Kijász (analógia); 4, idzsmá (vallástudósi konszenzus); 5, ha egyik se elég, idzstihád (saját belátás szerinti ítéletalkotás)

A dzsihád klasszikus jogi elmélete –Vizsgára: Foglalja össze a dzsihád klasszikus elméletének alapvetéseit!

- Muszlim jogtudomány (fikh): jogiskolától független módon, logikus elvek szabályozzák a dzsihádot
- Világ = Dar al-Iszlám + Dar al-Harb
- Dar al-Iszlám: Az Iszlám „háza” -> az iszlám uralma alatt álló terület: muszlim többség, iszlám törvényei -> részei lehetnek a muszlimokkal szerződést kötött, nem muszlimok is
- Kezdetben csak a Könyv Népei: keresztények és zsidók
- Később más vallásokra is kiterjesztik: Zoroasztriánus, buddhista stb

A Dar al-Harb

- A háború háza
- A világ olyan területe, amely nem az iszlám uralma alatt áll: muszlim kisebbség, más törvények
- Ha a Dar al-Iszlámra támad, közös köteleesség védekezni

HA NEM:

- Egyedül a kalifa hívhat fel ellene dzsihadra
- Menete: 1, felszólítás az iszlám elfogadására; 2, szerződéses megegyezés a fejadó/*dzsizja* megfizetésére; 3, muszlimoknak támadni kell
- *Öregek, nők és gyerekek nem eshetnek áldozatul*
- Aki másképp tesz, az nem dzsihad -> hanem kitál (harc); harb (háború)
- Hitetlenek ellen a harc illegális formáit folytató muszlimok az umma ellenségei!

Kibontakozás

- 8. századtól kezdve a dzsihád módosítása a politikai béke elősegítése érdekében-> Abu Hanifa: Dar al-ahd: szerződés háza; Dar asz-szuhl = Béke Háza -> Akikkel szerződést kötöttek már saját kormányzatukat is megtarthatták
- 11. századtól a dzsihád elmélete módosul -> lázadó muszlimok ellen is meghirdetheti a kalifa: **Al-Mavardi** -> lázadók és hitehagyottak, valamint síiták ellen -> **Ibn Khaldún** -> lázadások leverése
- Ami nincs kifejtve: Nem muszlim többségű területek lakóival, ahol muszlimok is élnek, mi legyen?

Kisebb dzsihád a tizenkettes síiában

- 656- Ali kalifa lesz -> politikai konfliktus Muávijjával -> 657 – sziffíni/szeffíni csata -> tárgyalás -> kháridzsíták -> 661 merénylet Ali ellen a kúfai mecsetben
- Ali fiai Haszan és Huszein
- 661 -> Haszan lemond kalifai igényeiről -> Medina (670- 678 között meghal)
- 680 ->a Siát Ali meggyőzi Huszeint, hogy álljon élükre
- De Kúfa mellett, Kerbelánál az Omajjádok 4000 fős sereggel lemészárolják, minden férfi kísérijével együtt -> kivéve Ali Záin -> imámi leszármazás 874-ig
- 874 a szunnita kalifa bebörtönzi Haszan al-Aszkarit (11. imám),aki fogságban meghal
- A rejtőzködő imám fogalma -> szafírok -> 941 utolsó szafír halála előtt: a nagy rejtőzködés -> „A várt személy” -> addig is vallástudósok

Kisebb dzsihad a tizenkettes síiában

- Az al-dzsihad al-aszgharnál értékesebb a vallástudomány
- Az ítélet napján *„a tudósok tintája többet nyom majd a latban, mint a mártírok vére”*
- Dzsihadot csak a Rejtőzködő Imám vezethet -> Huszain mártíromsága után passzivitás
- Szunnita-veszély ellen védekező dzsihad lehetséges -> elindítása a vallástudósok felelőssége

Példák

- 1501 -> Iszlmail sah -> Szafavida-dinasztia -> self-proclaimed „imámok leszármazottja” -> jogot formál a dzsihádra
- 1803 -1813; 1826-28: Khádzsárída dinasztia Perzsiában -> vallástudósok: dzsihád az oroszok ellen -> fatváik: a vallástudósok politikai hatalmának gyakorlása

Ruhollah Homeini (1909-89)

- Az Iráni Iszlám Forradalom keretében -> dzsihad = elnyomás, kegyetlenség, kizsákmányolás és szexuális deviancia elleni háború
- Homeini szerint az 1980-88-as Iraki-Iráni háború is dzsihad volt: mezítláb menetelők, „a paradicsom kulcsai”

Ibn Tajmíja – 1263 - 1328

- Mongol hordák 1268-ban lerombolják Bagdadot
- Dzsihád = védekezés a támadásokkal
- Dzsihád = társadalom megtisztítása az iszlámmal össze nem egyeztethető elemektől -> amit más népek és vallások hoztak be
- Mongolok 1295-ben „áttértek” -> saját törvényeik is vannak = nem muszlimok -> dzsihád a mongolok ellen

Abul Ala Maudúdi 1903-79

- Alkotmányos megalapozottságú iszlám kormányzás
- Dzsihád = ennek kiterjesztése a világra

Egyiptom

- Egyiptom, az arab világ centrális országa (földrajzi, társadalmi és politikai értelemben is) legyőzésre, megszállásra kerül
- 1882 óta brit megszállás alatt-> 1914 év végén a britek protektorátussá nyilvánítják -> a hadüzenet miatt megszakadnak az oszmánokkal való kapcsolatok -> Egyiptomot Brit protektorátussá nyilvánítják
- 1918 – Wafd (Küldöttség) -> hogy Egyiptomot képviselje a háborút lezáró tárgyalásokon -> a nép mögöttük áll -> 1919-ben a britek száműzik a Wafd vezetőit -> az alapító **Saad Zaghloul-t** és kollaboránsait -> népfelkelés -> Nemzeti Forradalom
- 1922-ben a britek elismerik Egyiptom függetlenségét

-
- Hatalmi háromszög Egyiptomban: Fuád egyiptomi király – Wafd párt (és tömegszakszervezet) – britek
 - 1936 – Brit-Egyiptomi szerződés: Hivatalosan véget vetett az ország brit megszállásának -> DE katonai „vézhelyzet” esetén a britek bevezethettek „katonai szükségállapotot és cenzúrát” -> jelentős haderőt állomásoztathattak az országban 20 évig
 - 1937: Népszövetségi tagság
 - 1951-ben Egyiptom ezt egyoldalúan felmondja majd
 - 1928 -> Hasszan al-Banna sejk „Muszlim Testvérisége” / al-Ikhwān al-Muslimūn
 - „A fény felé” -> Az Iszlám, mint életrendszer -> Iszlamizmus

Sayyid Quṭb 1906 – 1966 és a neodzsihád

- 1948-50 -> tanulmányút az USA-ban -> szekuláris társadalmak dekadensek
- 1952 -> Egyiptomi Szabad Tisztek Mozgalma, Nasszer puccsa
- Népszerű ideológiai tanácsadó -> de Nasszer szekuláris rendszert akar – > Muszlim Testvériség merényletkísérletei -> tisztogatás
- Quṭb börtönben -> kínzás -> megtörik
- 1964 -> Mérföldkövek

Mérföldkövek 1964: Vizsgára - Quṭb mérföldkövek című munkájának melyek az alapvetései?

- Világ ma = Iszlám + Dzsáhillija (barbárság, sötétség, tudatlanság)
- (Szenvedéstől befolyásolt) Koránértelmezése szerint: az élet harc
- Minden olyan társadalom dzsáhillija, ami nem kizárólag Allah-ot szolgálja
- Ilyenek a: kommunisták, a bálványimádók, a zsidó-keresztény társadalmak; a szekularizált muszlimok
- „*Nincs kényszer a vallásban!*” Korán 2: 256 -> de a Dzsáhillija akadályozza a tudatot -> forradalmi tevékenységgel fel kell számolni

Szajid el-Buti 1929-2013

- A fa és ágai
- El-Buti szerint a fa törzse a spiritualitás, ágai pedig az évszak és a körülmények függvényében virágozzák a küzdelmet, ha szükséges
- El-Buti kifogásolja, hogy az újhullámos harcosokat csak a küzdelem érdekli, sokszor nincsen spirituális mélység

Mérleg – Vizsgára: a frazeológiai abúzus: A terrorizmus miként tesz erőszakot a dizshád klasszikus elméletén?

- A Korán és a fikh (klasszikus iszlám jogtudomány) világosan rendelkezik
- Huszein kerbelai mártíromsága archetipikus
- Tömegek megkülönböztetés nélküli megtámadása + öngyilkos merénylet ->téves és az Iszlámban kiforrott dzsihad dal ellentétes
- „Forradalmi” mozgósítás, de NEM vallási megfontolások mentén
- Normativitás problematikus helyzete

A terrorizmus problematikája

- Nincs világos, abszolút definíciója
- Pedig a terror ellenes stratégia erre kéne alapuljon
- Definíciós kísérletek közös pontjai: erőszak/vagy azzal való fenyegetés + politikai célok fontossága
- Egedy: -> Konvencionális összecsapás -> aszimmetrikus -> terror
- Baranyi Tamás Péter – Szalai Máté: *„nem állami szereplők részéről az állam ellen irányuló, a civil lakosságot válogatás nélkül támadó, deklarált politikai célok elérését szolgáló fegyveres erőszak”*

EU 2002/475/IB – tanácsi kerethatározat

- Politikai motiváció, minősített cél
- Lakosság komoly megfélemlítése
- Állami vagy nemzetközi szervezet kényszerítő befolyásolása
- Alapvető politikai, alkotmányos, gazdasági, társadalmi rend bomlasztása

A terrorizmus hullámai – David C. Rapoport 2002.

1. Anarchista hullám -> 1880 -> Oroszország, Nyugat-Európa
2. Nemzeti felszabadító hullám -> Ír húsvéti felkelés
3. Újbaloldali hullám -> 1960: a kapitalista világrend és az imperialista elnyomók ellen
4. Vallási hullám -> 1979-80: A vallásos frazeológia bevonása

A jelenség vizsgálata strukturális szinten

- A terrorizmust a modernitás és az ahhoz kapcsolódó folyamatok termelik ki
- Politikai erőszakra mindig lesz igény azok között, akik magukat a fejlemények vesztesének, áldozatának tekintik

A radikalizáció kérdése – Vizsgára: Mi a radikalizáció?

- Folyamat
 - Főszereplői egyének vagy csoportok
 - Elfogadják és részesei lesznek az erőszak politikai célú, elsősorban illegális felhasználásának
 - Viselkedés és gondolkodásmód változása
-
- A legitimitás kontextusfüggő -> adott politikai, gazdasági és társadalmi kontextusban az egyén milyen viselkedést vesz fel és milyen alternatívákat utasít el?

Radikalizáció okai – Vizsgára: Melyek a radikalizáció lehetséges okai makro- és mikro-szinten?

- **Makro-szint:** modernitáshoz kapcsolódó társadalmi, politikai, gazdasági folyamatok, lehetőségek és ellentmondások
- **Mikro-szint:** érzelmi problémák, relatív depriváció, identitásválság, bosszúvágy, DÖNTÉS

Dzsihadizmus – Vizsgára: Mi a dzsihadizmus?

- Adott Status quo-ban magukat, közösségüket kárvallottként, egyet nem értőkként percipiálók körében mindig lesz fogékonyság a radikalizációra
- A dzsihadizmus egy ideológia, amely e fogékonyság becsatornázásán keresztül mozgósít
- Eközben az Iszlám és a dzsihád elméletének frazeológiáján erőszakot tesz
- Összefüggésláncait elvágja
- Azokat eszmetörténeti háttere nélkül illeszti össze -> a mozgósítás + politikai célok érdekében

Felhasznált források

- Baranyi Tamás Péter – Szalai Máté: Terrorizmus és Terrorelhárítás. In *Biztonságpolitikai Corvinák I.* (Szerk: Szálkai K. – Baranyi T.P. – Szarka E. L.). Antall József Tudásközpont. Budapest, 2019. 73–106. p.
- Egedy Gergely: *Bevezetés a nemzetközi kapcsolatok elméletébe.* HVG-ORAC. 2017.
- Hillenbrand, Carole: *Az Iszlám. Új történeti bevezetés.* Kossuth, 2015.
- Korán: Az 1923.évi kairói kiadás szövegéből fordította Simon Róbert. Helikon Kiadó. Budapest 1997.
- Rostoványi Zsolt: *A Közel-Kelet története.* Kossuth, 2011.
- Rostoványi Zsolt: *Az iszlám és a 21. század. Kihívások és válaszok.* Budapest. 2020. L'Harmattan.